

IDROTT & KUNSKAP

POPULÄRVETENSKAPLIG IDROTTSTIDNING

AKTUELLT | TIDIGARE NUMMER | ARKIV | PRENUMERERA | OM TIDNINGEN | ANNONSERA | KONTAKTA OSS

Han opererar i ett minfält - Christer Rolf är en ortoped i imperiets tjänst

En ny toppspelare är en jätteinvestering för klubbarna i Premier League. Då vill det till att han är frisk och inte går omkring med någon dold skada.

Svensken Christer Rolf, Englands ende professor i idrottsmedicin, har stor makt då han levererar sina utlåtanden. Men han är inte ensam herre på täppan. Ta del av hans unika berättelse om spelet bakom kulisserna i den engelska toppfotbollen.

- Skriver en klubb på ett kontrakt med en spelare som visar sig ha en oupptäckt och besvärlig skada, som spelaren inte berättat om, så måste man ibland betala lön kontraktstiden ut. Detta debatteras just nu av the Football Association (FA).

Handlar det då om ett treårskontrakt med en lön på 100 000 pund i veckan så inser alla att den medicinska kontrollen är oerhört viktig. Det händer att spelare tar smärtstillande medicin inför de här undersökningarna för att dölja en skada, säger Christer Rolf som har opererat över 2000 engelska elitidrottare -varav en stor andel är fotbolls- och rugbystjärnor. Han är också mannen som blev "headhunted" av vice chancellorn på University of Sheffield och är i dag chef för ett idrottsmedicinskt centrum i Sheffield.

Han berättar att den medicinska kontrollbesiktning han utför inför en kontraktsskrivning är densamma som han alltid har gjort på andra idrottsutövare, som orienterare och ishockeyspelare. Den stora skillnaden består i spelet runtomkring där agenter, tränare och sjukgymnaster från klubbarna alla spelar sina roller.

- Det är ett stort hemlighetsmakeri innan. Först ett par timmar före jag ska göra undersökningen får jag veta vilken spelare det är som ska komma till mig. Anledningen till det är att mitt utlåtande inte ska påverkas. När jag väl får veta det måste jag skynda mig att slå in så mycket fakta som möjligt om spelarens bakgrund, hur mycket han har spelat det senaste året, tidigare skador med mera. Någon journal från den förra klubbbläkaren finns sällan. Klubben som vill sälja och agenten försäkrar bara "Han är helt okay, det är inga problem". Här hemma hade ett sådant förfarande betraktats som mycket olämpligt, säger Christer Rolf.

Misstag kan bli dyra

Han måste ständigt vara på sin vakt. Väga sitt utlåtande på guldvåg.

Investeringen - det vill säga den människa av kött och blod han har framför sig - kan uppgå till ett par hundra miljoner kronor. Lägg sedan till spelarens veckolön som kan ligga kring 50-100 000 pund - i veckan - så inser alla att ett misstag från läkaren kan bli en dyrbar historia.

- Det har hänt att jag sagt: "Jag skulle faktiskt inte köpa den här spelaren... Sedan är det förstås viktigt att veta om det är ett 1-års kontrakt eller ett 4-års kontrakt som det gäller. Mitt sätt att hålla ryggen fri är att uttrycka mig i stil med: "Med den information jag nu har fått så är min bedömning att...". Det händer ibland att jag påtalar att spelaren har en uppenbar skada, men tränaren kan ändå säga: Ok, jag vet att han är skadad, men vi tar honom ändå."

Managern bestämmer

På tillfälligt besök efter tio år utomlands i Hong Kong och England är Christer Rolf den givna medelpunkten då landets idrottsmedicinska elit strålar samman i Fyrishovshallen i Uppsala för det traditionella vårmötet. Han är stjärnan alla vill skaka hand med, samtidigt som man passar på att få några snabba råd om rehabiliteringsmetoder eller operationsteknik. Christer Rolf har tid för alla. Han skrattar ofta och ser ut att vara en man som trivs med livet. Jönköpings- och Goingedialekten har han inte blivit av med även om några svenska ord ibland irrar bort sig i hjärnvindlingarna. Vi har bestämt att genomföra intervjun uppe på läktaren efter föredraget men det tar nästan en halvtimme att ta sig fram de 50 meterna dit. Jag tänker att det är lite rockstjärnestatus på professor Rolf där han står bland beundrande kollegor.

Men det är definitivt värt att vänta. För det Christer Rolf har att berätta om en idrottsmedicinäres förhållanden i världens hetaste fotbollsliga är en fascinerande berättelse. Vi talar om en värld där ett antal unga människors kroppar är hårdvaluta. Och i en sådan värld hamnar förstås de personer som sitter på den medicinska kunskapen i en maktposition. Men tro nu inte att doktors makt är oinskränkt, för det är den inte. Långt därifrån.

- Det är managern som bestämmer i slutändan. Han pushar ofta på för att få tillbaka viktiga spelare snabbt. Pressen på det medicinska teamet kan vara stor. En gång hamnade Chelseas tränare Mourinho i konflikt med klubbbläkaren om behandlingen av en skadad spelare. Det slutade med att läkaren fick sparken och Christer Rolf grann och kollega från Sheffield, Bryan

Foto: BILDBYRÅN

Tre skadeförebyggande råd från Christer Rolf:

1) Hyr in en duktig kampsportare med svart bälte som får lära ut grunderna i kroppskontroll. Notera hur en judoutövare balanserar och faller och jämför det med bollidrottare som faller likt kaglor. Balansen och falltekniken är oerhört viktig ur skadesynpunkt. De allra flesta knäskador är "non-contact-injuries". Då jag var fys-tränare under Tommy Sandlin i Björklöven jobbade vi mycket med de här bitarna. Vi samarbetade även med Cullbergsbaletten och fick i en tidning rubriken "De dansande elefanterna".

2) Gör en fysiologisk kravanalys för varje position i laget om du är tränare för en lagidrott. Det fungerar inte att ha samma skadeförebyggande program för hela laget.

3) Rehabilitering med exempelvis sidhopp och sprintövningar i all ära. Kom ändå ihåg att det enda RIKTIGA testet som verkligen visar om du är redo för spel efter en skada är **match eller tävling**. För nyss färdigrehabiliterade spelare är det bättre att spela sista kvarten då motståndarna är lite trötta, istället för att starta matchen.

Christer Rolf om....

1) Nivån på den brittiska idrottsmedicinen: - Det är en oerhört varierande kvalitet i England. Från supernivå till riktigt uselt. En klubb som Manchester United håller toppnivå, medan andra klubbar sköts bedrövt. Inom engelsk idrottsmedicin är man mycket mer konkurrensinriktad jämfört med hur det är i Sverige. Besitter man en specialkunskap så bjuder man absolut inte på den till en kollega, av rädsla för att tappa prestige och bli utkonkurrerad. I Sverige är man betydligt mer samarbetsorienterad.

2) Kinesisk idrottsmedicin...

Dom har gjort enorma framsteg. Medan vi i väst debatterar och bråkar - så genomför kineserna saker. Ett exempel: Sex månader efter att vi

English, fick sitt nuvarande jobb.

Don´t mess with Ferguson

Sparken fick även Manchester Uniteds förra läkare Mike Stone (som intervjuades i Idrott och Kunskaps premiärnummer 2004). Doktor Stone trampade på en högt uppsatt persons tå. Tyvärr för Stone tillhörde denna tå Alex Ferguson, "The boss". Sakfrågan handlade om en viss Wayne Rooney mellanfotsben. Var det tillräckligt läkt för att följa med den engelska landslagstruppen till VM i Tyskland? Rooney fick 29 olika typer av behandlingar som rapporterades dagligen i media, däribland ett speciellt syretält, under sex veckors tid för att behandla en skada som normalt brukar läka av sig självt på ungefär den tiden. När det sedan drog ihop sig höll Mike Stone med den engelske landslagsläkaren - just det, svensken Leif Swärd - om att Rooney var tillräckligt återställd för att kunna följa med landslagstruppen.

- Det kostade honom tydligen det jobb han hade haft under tio års tid, säger Christer Rolf och skakar på huvudet.

Tuff miljö för utlänningar

Att vara en aldrig så uppburne läkare i den hårda och inte sällan cyniska proffsidrotten är ingen lek. Är man dessutom utlänning i det brittiska imperiets tjänst är förhållandena ännu tuffare.

Omöjliga, hävdar en del. Per Renström, professor i idrottsmedicin med stor internationell erfarenhet, och andra kollegor insatta i ämnet trodde inte att Christer Rolf skulle bli långlivad i det engelska getingboet. Man gav honom ett år. Sedan skulle han vara tillbaka, trodde man.

- Men nu har jag varit där i sju år och trivs förträffligt bra. Jag förstod snabbt att i en så strikt hierarkisk miljö som den engelska gäller det att kryssa försiktigt mellan blindskären, säger Christer Rolf som har utvecklat ett motto, en ledstjärna, för att överleva i den tuffa miljön. "Don´t please the emperor. Win the crowd". Kärnan i filosofin är att istället för att på olika sätt försöka tillfredsställa kejsaren (managern och motsvarande kollegor inom olika discipliner) så gäller det att göra ett bra jobb med "the crowd" (spelarna). Då sprider sig de goda vitsorden till "kejsaren". Men kommer det till skarpt läge är det trots allt inget snack om vem som bestämmer. Det gör managern.

- Ja, managern frågar mig vad jag anser, möjligtvis även vad spelaren själv tycker, sedan bestämmer han sig. Jag har haft spelare som har varit uppsatta för operation två dagar senare, då ringer lagets sjukgymnast och säger att managern bestämt att han ska spela match istället.

Forskningsdata blir affärshemligheter

Varje klubb har ett medicinskt nätverk där sjukgymnasten, alltså inte läkaren, står i centrum. Förklaringen till det är att läkaren ofta (men inte alltid) befinner sig så högt upp i hierarkin att han ibland inte "nedlåter" sig till att sköta de alldagliga sysslorna. Christer Rolf berättar att han var den förste specialisten som sjukgymnasterna sade de kunde ringa direkt på mobilen. De är annars hänvisade till att skriva brev om de vill kommunicera med specialister, så kallade "consultants".

- Ser du någon rusa ut på plan under en match så är det 9 gånger av 10 sjukgymnasten. En ny avhandling från vår forskargrupp på fotbolls- och rugbyspelare visar att sjukgymnasterna i regel är överens om vilken rehabilitering som är lämplig för dom som skadats. Men resultaten visar också att man inte alltid genomför den behandlingsplan man tagit fram. Managern vill kanske något annat och rädslan för att få sparken kan göra att planerna snabbt ändras.

Engelsk klubb fotboll är Big Business. Förvärvad kunskap inom företaget/klubben betraktas som affärshemligheter. Christer Rolf beskriver Manchester Uniteds träningsanläggning Carrington som ett fotbollens Pentagon. Innanför murarna finns allt som behövs för att genomföra medicinska undersökningar och spelarna testas även fysiskt varje månad. Men det där med akademisk frihet kan man glömma.

- Vi genomförde en studie på samtliga spelare i Manchester United som pågick under fem års tid. När den sedan var klar fick vi publicera den i en relativt anonym medicinsk tidskrift och utelämnade data som ansågs påvisa affärshemligheter i träningsmetoder med mera.

- Vid ett tillfälle ville vi också genomföra en medicinsk studie kring en speciell skosula som klubben hade kontrakt med, och som vi mistänkte kunde ha en koppling till ett antal fotfrakturer som lagets spelare drabbades av. Men det blev nobben av samma skäl.

Pressen har sina läckor

- En läkare på Christer Rolfs nivå opererar bokstavligen inom ett minfält där det när som helst kan explodera. Förutom managers, spelare och advokater finns där även den ökända engelska pressen, med ett inflytande som enligt Rolf kan vara "större än premiärministerns". Och den är elak. Vem minns inte bilden på en Sven-Göran Eriksson dinglandes i en snara? När pressens blodhundar fått upp ett spår fullföljer dom attacken. Det vet alla inblandade, inte minst de stjärnor som råkat ut för en skada.

- Massmedia har stenkoll på vilka stjärnspelare som besöker en idrottskadeklinik. Det finns exempel på spelare som landat med sin privatjet, gått direkt till sin limousine med nedtonade fönsterrutor för vidare transport till sjukhuset. När de kommit fram så väntar reportrarna där. Att det finns läckor är uppenbart. Många av toppspelarna väljer att komma hem till sin privata bostad där jag har en inofficiell mottagning. Vi har haft många prominenta gäster hemma och det kan ju vara kul för ungarna. Där kan vi ta en kopp kaffe tillsammans och det hela blir lite mer avslappnat.

Christer Rolf blickar ut över salen som är fylld av "kompisar från förr". Några planer på att återvända har han inte för tillfället. Det är nu tio år sedan han lämnade den svenska ankdammen. Första anhalt blev Hong Kong där han blev inviterad att tillsammans med Kai Ming Chan, sedermera ordförande för den idrottsmedicinska världsorganisationen FIMS, bygga upp ett stort idrottsmedicinskt center. En utflykt han aldrig har ångrat.

- Jag är tacksam för att jag först kom till Hong Kong. Vi har mycket att lära av den kinesiska kulturen. Här i väst bråkar alla med varandra, där hade man hela tiden en dialog och försökte nå konsensus i olika frågor. När jag kom till Kina opererade man inte korsbands-skador överhuvudtaget. Så kinesiska tävlingsidrottare fick antingen köra på med avslitet korsband eller helt enkelt lägga av. Men vi utbildade 35 idrottsläkare där som mycket snabbt lärde sig att utföra korsbandsoperationer. Ett år senare hade dom opererat 500 personer.

Latent rasism

Efter tre år i den tidigare brittiska kronkolonin ringde det på Christer Rolfs telefon. Det var Vice chancellor Sir Gareth Roberts från ett av toppuniversitetet i England (ranking 10/279) som var ute på värvarstråk. Ryktet om doktor Rolfs idrottsmedicinska kompetens hade nått imperiet. När han slutligen kallades till en anställningsintervju i England möttes han av ett celebrer sällskap. Där fanns, förutom brittiska idrottsministern, även ordföranden för Premier League och borgmästaren i Sheffield. Staden Sheffield hade utsetts till "The city of sports" och ville nu manifestera satsningen genom att rekrytera de främsta inom olika kunskapsfält.

hade börjat diskutera behovet av ett nytt träningscenter så fanns det på plats. Jag har stor respekt för den kinesiska kulturen och filosofin.

4) Varför han blev idrottsläkare...

- Jag stod mycket nära min morfar Gustav Rolf. När jag var 14 år dog han i cancer och då bestämde jag mig för att bli läkare. Det var också hans önskan att namnet skulle föras vidare. Bob Richards skrev "Olympisk Eld" som jag läste när jag var 10 år gammal. I den beskrev han idrottare som trots alla omöjliga odds, skador och sjukdomar blivit vinnare. Därför valde jag idrottsmedicin. En av dessa beskrivna idrottare var legenden Sir Roger Bannister som skrev sin autograf i denna min bok när vi åt middag tillsammans 2003. Han bär numera min IMF slips.

5) Senast publicerade boken:

- The management of Sport Injuries

- Senast lästa bok:

- Pride & Prejudice av Jane Austen

6) Sin egen idrottsbakgrund:

Jag var själv en hyfsad idrottsutövare men blev sedermera förbundsläkare för

Orienteringslandslaget och Friidrottsförbundets

löpare i det så kallade IBM projektet. Jag har

också varit ledare på Friskis o Sveltis.

- Jag blev intervjuad vid två tillfällen. Sedan sa dom, vi vill ha dig - vad vill du ha? Eftersom jag trivdes väldigt bra i Hongkong författade jag en kravspecifikation som jag med 99 procents säkerhet förstod att de skulle tacka nej till. Men det gjorde dom inte, och på den vägen är det.

Ganska snabbt noterade Christer Rolf att det fanns gott om självutnämnda experter som inte var så där jättepigga på att underordna sig en aldrig så duktig läkare från ett kyligt, avlägset land vid Nordpolens sydspets.

- Utböling som utböling, resonerar man ungefär. Men med tanke på att det finns en latent rasism inbyggd i kulturen så befinner man sig som svensk möjligtvis något över en läkare från Uganda. Imperimentaliteten finns kvar.

Christer Rolf tjänar inte samma astronomiska summor som de stjärnor han opererar, men får likväl med egna ord "bra betalt".

- Ja, men jag har inte haft någon semester på över tio år. Arbetsdagarna är långa. Samtidigt har jag det ganska fritt och kan åka hem till familjen på dagtid ibland, men mobilen måste ständigt vara på. Rätt vad det är ringer en spelare som vill bli undersökt. Men jag har roligt hela tiden och så länge jag känner så kommer jag fortsätta att arbeta.

Idrott & Kunskap 3/2007

© Idrott & Kunskap